

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Декан географічного факультету

_____ (В.П.Руденко)

„ 30 ” серпня 2011 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

(за кредитно-модульною системою навчання)

з дисципліни **"Ресурсний менеджмент"**

напряму підготовки Менеджмент

для спеціальності 6.030601 - "Менеджмент організація"

спеціалізація Менеджмент природоохоронної діяльності

Факультет Географічний

Кафедра економічної географії та екологічного менеджменту

Нормативні дані Форма навчання	Курс	Семестри	Всього годин	К-сть кредитів	Лекції (год)	Практичних (семінарських)(год)	Лабораторних (год)	Індивідуальна робота (год)	Самостійна робота (год)	Розрахункові, графічні роботи (семестр)	Курсові роботи (семестр)	Заліки (сем)	Екзамен (семестр)
Денна	4	7/8	216	6	56	31		6	123			7	8
Заочна	4	7/8	216		16	8			192			7	8

Робоча програма складена на основі на основі навчальної програми доц. Данилової О.М. «Ресурсний менеджмент», затвердженої на засіданні кафедри економічної географії та екологічного менеджменту від 29 серпня 2009 р.

Робоча програма складена асист. Наконечним Костянтином Петровичем

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економічної географії та екологічного менеджменту протоколом № 1 "30" серпня 2011 року

Завідувач кафедрою _____ /Руденко В.П./
(підпис)
«_____» _____ 2011р.

Схвалено методичною радою географічного факультету
Протокол № _____ від «___» _____ 2011р.

Голова методичної ради
Географічного факультету _____ /Руденко В.П./
(підпис)

1. Пояснювальна записка.

1.1. Мета викладання дисципліни – сформувати у студентів теоретико-методологічні основи знань управління природними ресурсами та вміння на практиці вибирати оптимальну стратегію природокористування

1.2. Завдання вивчення дисципліни:

- розкрити теоретичні і прикладні аспекти ресурсного менеджменту;
- розкрити сутність природних ресурсів як об'єкту управління, принципів та форм управління раціональним природокористування;
- оволодіти методами управління природними ресурсами;
- усвідомити основні напрями та стратегії природокористування в Україні з врахування державної стратегії переходу до сталого розвитку;
- ознайомити з організаційною структурою управління природними ресурсами різних таксономічних рівнів (земельних, водних, мінеральних, лісових, фауністичних та охорони атмосферного повітря) встановити функціональні обов'язки державних установ та організацій у сфері користування та використання природними ресурсами;
- розкрити основні особливості екологічної політики підприємства за умов збалансованого природокористування;
- розуміти необхідність екологічної паспортизації, обліку, страхування, моніторингу, аудиту, експертизи та екологічного менеджменту;
- оволодіти практичними прийомами застосування економічних механізмів, статистичної звітності у сфері природокористування.

1.3. Компетенції, якими має оволодіти студент у процесі вивчення дисципліни:

- знання предмету, мети та завдань курсу;
- визначення основних понять та термінів з ресурсного менеджменту;
- розуміння та вміння застосовувати основні методи в управлінні природними ресурсами;
- знання організаційної структури та основних функціональних обов'язків державних установ та організацій у сфері природокористування;
- вміння застосовувати економічні та статистично-звітні механізми у сфері використання та користування природними ресурсами.

2. СТРУКТУРА ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ, НАВЧАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ДИСЦИПЛІНИ «РЕСУРСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ» ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА

Компетенції (прогнозовані результати навчання)	Тема змістового модуля (ЗМ), навчального елементу (НЕ)	Зміст навчального елемента	Вид заняття				Види діяльності і поточного контролю	Кількість балів	ІНДЗ (за вибором)	Кількість балів за ІНДЗ	Всього балів за види навч. занять
			Л	С	Пр	Ср					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи управління природними ресурсами											
Знати і розуміти предмет, мету, основні поняття та основні вимоги організації ресурсного менеджменту.	НЕ1.1.(Лекція) Природні ресурси як об'єкт управління в природокористуванні [осн.:1, 7, 8; д.:1, 3,]	Зміст та поняття ресурсного менеджменту. Характеристика та класифікація суб'єктів ресурсного менеджменту. Характеристика та класифікація об'єктів ресурсного менеджменту. Базові основи ресурсного менеджменту. Поняття, стратегії, принципи та механізми природокористування	4				Конспект лекції		Пошукова інформацій на робота до НЕ 1.1.	3,0	3
Охарактеризувати загальні особливості складових ресурсного менеджменту	НЕ 1.1 (Семінар) Характеристики об'єктів ресурсного менеджменту (на вибір природний ресурс) [осн.: 7, 10, д.:1, 2]	Фізико-географічні та економіко- географічна характеристика. Фізичні та хімічні особливості. Екологічні аспекти. Особливості застосування у національного господарстві.		2			Реферативні доповіді із захистом Тестові завдання до НЕ 1.1 Опорний конспект до семінару	3 2 2			7
Знати методи та механізми, що застосовуються в природоохоронній	НЕ1.2.(Лекція) Методи та механізми природоохоронної діяльності і	Загальні методи природоохоронної діяльності і природокористування. Обов'язкові методи природоохоронної діяльності і	6				Конспект лекції		Пошукова інформацій на робота до НЕ 1.2.	3,0	3

діяльності та природокористуванні.	природокористування. осн.:5, 8; д.:6]	природокористування. Метод прогнозування. Метод планування. Метод нормування. Механізми природоохоронної діяльності і природокористування									
Охарактеризувати загальні особливості складових ресурсного менеджменту	НЕ 1.2 (Семінар) Характеристики суб'єктів ресурсного менеджменту (на вибір центральний орган виконавчої влади в галузі природоохоронної діяльності та природокористування) [осн.: 4, 6, д.:1, 2]	Структура організації суб'єкту ресурсного менеджменту. Завдання та функції. Нормативно-правове забезпечення їх функціонування		2			Реферативні доповіді із захистом	3			7
							Тестові завдання до НЕ 1.2	2			
							Опорний конспект до семінару	2			
Контроль знань навчальних елементів	НЕ 1.3 Контрольна робота			2							15
Всього за змістовий модуль 1			10	6		30					35

Змістовий модуль 2. Земельно-ресурсний менеджмент

Розуміти роль та значення земельних ресурсів.	НЕ 2.1 (Лекція) Роль земельних ресурсів у суспільному виробництві та функціонуванні екосистем [осн.:1, 3, 7; д.:1, 2]	Значення земельних ресурсів у житті людини. Особливості земельних ресурсів як засобів виробництва. Таксономічні одиниці класифікації земельного фонду. Основні екологічні функції земель. Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів	4				Конспект лекції		Пошукова інформаційна робота до НЕ 2.1	1,0	1
Знати особливості формування земельних відносин в Україні	НЕ 2.2 (Лекція) Особливості формування земельних відносин України та їх нормативно-правове забезпечення [осн.:3, 4, 5].	Державна політика охорони та раціонального використання земельних ресурсів. Земельні відносини в Україні: стан та перспективи. Принципи земельного нормативно-правового забезпечення. Характеристика та структура земельного законодавства України. Поняття і склад земельного фонду. Органи державного управління земельним фондом та їх функції	4				Конспект лекції		Пошукова інформаційна робота до НЕ 2.1	1.0	1
Охарактеризувати особливості земельних відносин земель різного цільового використання	НЕ 2.1 (Семінар) Характеристика категорій земель за цільовим призначенням [осн.:6, 7 д.:5]	Землі сільськогосподарського призначення. Землі населених пунктів. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, оборони та іншого призначення. Землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення. Землі оздоровчого призначення. Землі рекреаційного призначення. Землі історико-культурного призначення. Землі лісового фонду. Землі водного фонду. Землі запасу.	2				Реферативні доповіді із захистом Тестові завдання до НЕ 2.1	3 2			5
Знати основні показники та індикатори сталого розвитку та розуміти	НЕ 2.3 (Лекція) Особливості право власності, користування та	Загальна характеристика права власності на землю. Право державної, колективної та приватної власності на землю. Особливості та умови передачі	6				Конспект лекції		Пошукова інформаційна робота	1,0	1

необхідність їх застосування	оренди землі [осн.:4, 8; д.:2, 5].	земель у власність. Особливості та умови користування земельними ділянками. Особливості використання земельних ділянок на умовах оренди. Особливості використання земельних ділянок на умовах суборенди. Припинення і перехід прав на землю. Плата за придбання землі у власність, земельний податок, орендна плата за землю. Права і обов'язки власників землі та землекористувачів						до НЕ 2.3		
Знати як здійснюються основні функції земельного менеджменту	НЕ2.4 (Лекція) Еколого-економічні складові системи управління земельними ресурсами	Контроль за використанням і охороною земель і їх моніторинг. Державний земельний кадастр. Особливості організації землеустрою. Система якості та нормування земельних ресурсів.	4				Конспект лекції	Пошукова інформацій на робота до НЕ 2.4	1,0	1
Навчитися визначати як здійснюються збори та платежі за використання земельних ділянок	НЕ 2.2 (Практична робота) Визначення розмірів плати за землю				2		Виконана практична Тестові завдання до НЕ 2.2	3 2		5
Навчитися визначати як обчислюються розміри заподіяної шкоди нераціональним природокористуванням	НЕ 2.3 (Практична робота) Обчислення розміру шкоди, заподіяної територіям та об'єктам природно-заповідного фонду				2		Виконана практична Тестові завдання до НЕ 2.3 і НЕ 2.4	3 3		6
Контроль знань навчальних елементів	НЕ 1.3 Контрольна робота			2						15
Всього за змістовий модуль 2			18	4	4	31				35
Модуль контроль (підсумковий)										30
Всього (за змістовий модуль №1 та №2)										100

Змістовий модуль 3. Водно-ресурсний менеджмент

<p>Розуміти роль та значення водних ресурсів.</p>	<p>НЕ 3.1 (Лекція) Роль водних ресурсів у суспільному виробництві та особливості раціонального користування та використання водних ресурсів [осн.:1, 3, 7; д.:1, 2]</p>	<p>Характеристика водних ресурсів та водозабезпеченості національного господарства. Екологічні передумови розвитку водного господарства. Стале водозабезпечення та основні напрями раціонального водокористування та споживання. Особливості екологічного контролю та моніторингу водних ресурсів</p>	4				Конспект лекції		Пошукова інформацій на робота до НЕ 3.1	1,0	1
<p>Знати особливості формування водних відносин України</p>	<p>НЕ 3.2 (Лекція) Правові відносини та особливості державної структури управління водними ресурсами України [осн.:3, 4, 5, 8].</p>	<p>Характеристика водного фонду України. Правове забезпечення управління водними ресурсами. Суб'єкти державного управління водними ресурсами. Особливості та перспективи впровадження басейнового принципу управління водними ресурсами. Концептуальні основи управління в галузі господарського використання, охорони та контролю морської території (акваторії) України</p>	2				Конспект лекції		Пошукова інформацій на робота до НЕ 3.2	1,0	1
<p>Охарактеризувати особливості різновидів спеціального водокористування</p>	<p>НЕ 3.1 (Семинар) Види спеціального водокористування [осн.:6, 7, д.:5]</p>	<p>Спеціальне водокористування для задоволення питних і господарсько-побутових потреб населення. Спеціальне водокористування та користування водними об'єктами для лікувальних, курортних і оздоровчих цілей. Особливості спеціального водокористування та користування водними об'єктами для потреб галузей економіки.</p>		2			<p>Реферативні доповіді із захистом</p> <p>Тестові завдання до НЕ3.1</p> <p>Опорний конспект до семінару</p>	<p>3</p> <p>2</p> <p>1</p>			6

Розуміти та знати за яких умов здійснюється водокористування	НЕ 3.3 (Лекція) Умови та види користування водними ресурсами [осн.:4, 8; д.:2, 5].	Види водокористування Дозвіл на спеціальне водокористування. Водокористувачі їх права і обов'язки. Користування водними об'єктами (їх частинами) на умовах оренди.	4				Конспект лекції		Пошукова інформацій на робота до НЕ 3.3	1,0	1
Знати як здійснюються основні функції водного менеджменту	НЕ 3.4 (Лекція) Еколого-економічні складові системи управління водними ресурсами [осн.:4, 8; д.:2, 5].	Особливості екологічного контролю та моніторингу водних ресурсів. Державний облік та кадастр водних ресурсів. Система стандартів з якості води. Плата за спеціальне використання прісних водних ресурсів. Статистична звітність про використання води.	2				Конспект лекції		Пошукова інформацій на робота до НЕ 3.4	1,0	1
Навчитися визначати як здійснюються збори та платежі за використання водних ресурсів	НЕ 3.2 (Практична робота) Економічні збори за використання водних ресурсів				1		Виконана практична Тестові завдання до НЕ 3.2	3 2			5
Навчитися визначати як обчислюються розміри заподіяної шкоди нерациональним природокористуванням	НЕ 3.3 (Практична робота) Розрахунок стягнень за збитки, спричинені порушенням водного законодавства				1		Виконана практична Тестові завдання до НЕ 3.2 і НЕ 2.4	3 2			5
Контроль знань навчальних елементів	НЕ 1.3 Контрольна робота			2							15
Всього за змістовий модуль 3			12	4	2	31				4	35

Змістовий модуль 4. Лісо-, фауністично-, надро-, атмосферно-ресурсний менеджмент

<p>Розуміти роль та значення лісових ресурсів.</p>	<p>НЕ 4.1 (Лекція) Роль лісових ресурсів у суспільному виробництві та функціонуванні екосистем [осн.:1, 3, 7; д.:1, 2]</p>	<p>Значення лісових ресурсів у житті людини. Визначення та зміст лісових ресурсів. Структура лісового фонду України. Особливості використання лісових ресурсів. Специфіка розвитку лісогосподарського комплексу України.</p>	2				Конспект лекції		Пошукова інформаційна робота до НЕ 4.4	0,5	0,5
<p>Знати особливості формування лісових відносин в Україні</p>	<p>НЕ 4.2 (Лекція) Особливості формування лісових відносин України та їх нормативно-правове забезпечення [осн.:3, 4, 5].</p>	<p>Лісова політика України в контексті економічного захисту довкілля. Принципи економічного стимулювання сталого лісокористування та інструменти лісової політики України. Передумови розподілу функцій управління лісами і лісовим господарством. Характеристика та структура лісового законодавства України.</p>	2				Конспект лекції		Пошукова інформаційна робота до НЕ 2.4	0,5	0,5
<p>Охарактеризувати особливості земельних відносин земель різного цільового використання</p>	<p>НЕ 4.1 (Семінар) Лісові ресурси України та перспективи їх використання [осн.:2, 6, 7, д.:5]</p>	<p>Лісові ресурси Українських Карпат. Лісові ресурси Кримських гір. Лісові ресурси Полісся</p>	2				Реферативні доповіді із захистом Тестові завдання до НЕ 4.1	3 1			4
<p>Знати основні показники та індикатори сталого розвитку та розуміти необхідність їх застосування</p>	<p>НЕ 4.3 (Лекція) Особливості право власності, користування лісовими ресурсами [осн.:3, 4, 8; д.:2, 5].</p>	<p>Ліси як об'єкт права власності. Права та обов'язки громадян і юридичних осіб, які мають у приватній власності ліси. Право користування лісами. Види користування лісовими ресурсами. Припинення права користування лісовими ресурсами</p>	2				Конспект лекції		Пошукова інформаційна робота до НЕ 2.4	0,5	0,5

Знати як здійснюються основні функції лісоресурсного менеджменту	НЕ 4.4 (Лекція) Еколого-економічні складові системи управління лісовими ресурсами [осн.:3, 5, 8; д.:2].	Лісовпорядкування в раціональному управлінні лісовими ресурсами. Державний лісовий кадастр та облік лісів. Моніторинг лісів і лісова сертифікація. Платежі за використання лісових ресурсів. Еколого-економічні заходи підвищення ефективності використання лісових ресурсів	2				Конспект лекції		Пошукова інформацій на робота до НЕ 2.4	0,5	0,5
Навчитися визначати як здійснюються збори та платежі за використання лісовими ресурсами	НЕ 4.2 (Практична робота) Визначення розмірів плати за користування лісовими ресурсами				1		Виконана практична Тестові завдання до НЕ 4.2	2 1			3
Навчитися визначати як обчислюються розміри заподіяної шкоди нераціональним природокористуванням	НЕ 4.3 (Практична робота) Обчислення розміру шкоди (майнових стягнень), заподіяних лісовому господарству				1		Виконана практична Тестові завдання до НЕ 4.3 і НЕ 4.4	2 1			3
Знати особливості формування відносин у галузі охорони, використання і відтворення фауністичних ресурсів України	НЕ4.5 (Лекція) Особливості фауністично-ресурсного менеджменту в Україні. [осн.:2, 4, 5, 8, 10].	Зміст та об'єкти фауністичних ресурсів. Характеристика відносин у галузі охорони, використання і відтворення фауністичних ресурсів Форми та види використання об'єктів тваринного світу. Обов'язки користувачів та умови припинення права спеціального використання та власності об'єктів тваринного світу.	4				Конспект лекції		Пошукова інформацій на робота до НЕ 5.1	0,5	0,5
	НЕ 4.5 (Практична робота) Розрахунок стягнень за збитки, заподіяні рибному господарству				2		Виконана практична Тестові завдання до НЕ 4.5	3 1			4

<p>Знати особливості формування відносин у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр України</p>	<p>НЕ4.6 (Лекція) Особливості надроресурсного менеджменту в Україні. [осн.:2, 4, 5, 6,д.:5].</p>	<p>Особливості надр, як об'єкту управління. Органи державне управління у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр. Форми надання надр у користування. Ліцензування діяльності щодо користування надрами. Обовязки користувачів надр та умови припинення користування. Державний облік, контроль і нагляд за корисними копалинами.</p>	2			Конспект лекції		Пошукова інформаційна робота до НЕ 6.1	0,5	0,5
	<p>НЕ 4.6 (Практична робота) Розрахунок розміру стягнень за збитки, заподіяні незаконним добуванням (знищенням) дикої фауни</p>			2		Виконана практична Тестові завдання до НЕ 4.6	3 1			4
<p>Знати особливості організація управління в галузі охорони атмосферного повітря в Україні</p>	<p>НЕ4.7 (Лекція) Особливості атмосферно-ресурсного менеджменту в Україні. [осн.: 5, 6, 10].</p>	<p>Особливості атмосферного повітря, як об'єкту управління. Організація управління в галузі охорони атмосферного повітря. Обов'язки суб'єктів підприємницької діяльності щодо охорони атмосферного повітря. Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення охорони атмосферного повітря. Контроль та моніторинг за охороною та використанням атмосферного повітря.</p>	2			Конспект лекції		Пошукова інформаційна робота до НЕ 2.4		
	<p>НЕ4.7 (Практична робота) Розрахунки зборів та платежів за забруднення</p>			2		Виконана практична Тестові	3 1			4

	атмосферного повітря						завдання до НЕ 4.7				
Контроль знань навчальних елементів	НЕ 1.3 Контрольна робота		2								10
Всього за змістовий модуль 4			16	4	8	31					35
Модуль контроль (підсумковий)											30
Всього (за змістовий модуль №3 та №4)											100

3. ЗМІСТ ЗАВДАНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ТА ЗАПИТАНЬ ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ ЇЇ ВИКОНАННЯ

№ ЗМ НЕ в яких перед- бачено СМ	Тема, завдання самостійної роботи	Види діяльності та форми перевірки й оцінювання самостійної роботи	Список рекомендованої літератури до теми
--	--	---	---

4. ЗМІСТ ЛЕКЦІЙНОГО КУРСУ

Назва розділу, теми, зміст теми	Кількість годин
<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи управління природними ресурсами</p> <p>НЕ1.1. Природні ресурси як об'єкт управління в природокористуванні Зміст та поняття ресурсного менеджменту. Характеристика та класифікація суб'єктів ресурсного менеджменту. Характеристика та класифікація об'єктів ресурсного менеджменту. Базові основи ресурсного менеджменту. Поняття, стратегії, принципи та механізми природокористування</p> <p>НЕ1.2. Методи та механізми природоохоронної діяльності і природокористування. Загальні методи природоохоронної діяльності і природокористування. Обов'язкові методи природоохоронної діяльності і природокористування. Метод прогнозування. Метод планування. Метод нормування. Механізми природоохоронної діяльності і природокористування</p>	<p>4</p> <p>6</p>
<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 2. Земельно-ресурсний менеджмент</p> <p>НЕ 2.1. Роль земельних ресурсів у суспільному виробництві та функціонуванні екосистем Значення земельних ресурсів у житті людини. Особливості земельних ресурсів як засобів виробництва. Таксономічні одиниці класифікації земельного фонду. Основні екологічні функції земель. Еколого-економічні проблеми використання земельних ресурсів</p> <p>НЕ 2.2. Особливості формування земельних відносин України та їх нормативно-правове забезпечення Державна політика охорони та раціонального використання земельних ресурсів. Земельні відносини в Україні: стан та перспективи. Принципи земельного нормативно-правового забезпечення. Характеристика та структура земельного законодавства України. Поняття і склад земельного фонду. Органи державного управління земельним фондом та їх функції</p> <p>НЕ 2.3. Особливості право власності, користування та оренди землі Загальна характеристика права власності на землю. Право державної, колективної та приватної власності на землю. Особливості та умови передачі земель у власність. Особливості та умови користування земельними ділянками. Особливості використання земельних ділянок на умовах оренди. Особливості використання земельних ділянок на умовах суборенди. Припинення і перехід прав на землю. Плата за придбання землі у власність, земельний податок, орендна плата за землю. Права і обов'язки власників землі та землекористувачів</p> <p>НЕ2.4. Еколого-економічні складові системи управління земельними ресурсами Контроль за використанням і охороною земель і їх моніторинг. Державний земельний кадастр. Особливості організації землеустрою. Система якості та нормування земельних ресурсів..</p>	<p>4</p> <p>4</p> <p>6</p> <p>4</p>
<p style="text-align: center;">Змістовий модуль 3. Водно-ресурсний менеджмент</p> <p>НЕ 3.1. Роль водних ресурсів у суспільному виробництві та особливості раціонального користування та використання водних ресурсів Характеристика водних ресурсів та водозабезпеченості національного господарства. Екологічні передумови розвитку водного господарства. Стале водозабезпечення та основні напрями раціонального водокористування та споживання. Особливості екологічного контролю та моніторингу водних ресурсів</p> <p>НЕ 3.2. Правові відносини та особливості державної структури управління водними ресурсами України Характеристика водного фонду України. Правове забезпечення управління водними ресурсами. Суб'єкти державного управління водними ресурсами. Особливості та перспективи впровадження басейнового принципу управління водними ресурсами. Концептуальні основи управління в галузі господарського використання, охорони та контролю морської території (акваторії) України</p>	<p>4</p> <p>2</p>

<p>НЕ 3.3. Умови та види користування водними ресурсами Види водокористування Дозвіл на спеціальне водокористування. Водкористувачі їх права і обов'язки. Користування водними об'єктами (їх частинами) на умовах оренди.</p>	4
<p>НЕ 3.4. Еколого-економічні складові системи управління водними ресурсами. Особливості екологічного контролю та моніторингу водних ресурсів. Державний облік та кадастр водних ресурсів. Система стандартів з якості води. Плата за спеціальне використання прісних водних ресурсів. Статистична звітність про використання води.</p>	2
<p>Змістовий модуль 4. Лісо-, фауністично-, надро-, атмосферно-ресурсний менеджмент</p>	
<p>НЕ 4.1. Роль лісових ресурсів у суспільному виробництві та функціонуванні екосистем Значення лісових ресурсів у житті людини. Визначення та зміст лісових ресурсів. Структура лісового фонду України. Особливості використання лісових ресурсів. Специфіка розвитку лісгосподарського комплексу України.</p>	2
<p>НЕ 4.2. Особливості формування лісових відносин України та їх нормативно-правове забезпечення. Лісова політика України в контексті економічного захисту довкілля. Принципи економічного стимулювання сталого лісокористування та інструменти лісової політики України. Передумови розподілу функцій управління лісами і лісовим господарством. Характеристика та структура лісового законодавства України.</p>	2
<p>НЕ 4.3. Особливості право власності, користування лісовими ресурсами. Ліси як об'єкт права власності. Права та обов'язки громадян і юридичних осіб, які мають у приватній власності ліси. Право користування лісами. Види користування лісовими ресурсами. Припинення права користування лісовими ресурсами</p>	2
<p>НЕ 4.4. Еколого-економічні складові системи управління лісовими ресурсами Лісовпорядкування в раціональному управлінні лісовими ресурсами. Державний лісовий кадастр та облік лісів. Моніторинг лісів і лісова сертифікація. Платежі за використання лісових ресурсів. Еколого-економічні заходи підвищення ефективності використання лісових ресурсів</p>	2
<p>НЕ4.5. Особливості фауністично-ресурсного менеджменту в Україні. Зміст та об'єкти фауністичних ресурсів. Характеристика відносин у галузі охорони, використання і відтворення фауністичних ресурсів Форми та види використання об'єктів тваринного світу. Обов'язки користувачів та умови припинення права спеціального використання та власності об'єктів тваринного світу.</p>	4
<p>НЕ4.6. Особливості надро-ресурсного менеджменту в Україні. Особливості надр, як об'єкту управління. Органи державне управління у галузі геологічного вивчення, використання і охорони надр. Форми надання надр у користування. Ліцензування діяльності щодо користування надрами. Обов'язки користувачів надр та умови припинення користування. Державний облік, контроль і нагляд за корисними копалинами.</p>	2
<p>НЕ4.7. Особливості атмосферно-ресурсного менеджменту в Україні. Особливості атмосферного повітря, як об'єкту управління. Організація управління в галузі охорони атмосферного повітря. Обов'язки суб'єктів підприємницької діяльності щодо охорони атмосферного повітря. Організаційно-економічні заходи щодо забезпечення охорони атмосферного повітря. Контроль та моніторинг за охороною та використанням атмосферного повітря.</p>	2
<p>Всього годин</p>	
<p>56</p>	

5. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ/СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми	Кількість годин
НЕ 1.1 (Семінар) Характеристики об'єктів ресурсного менеджменту (на вибір природний ресурс)	2
НЕ 1.2 (Семінар) Характеристики суб'єктів ресурсного менеджменту (на вибір центральний орган виконавчої влади в галузі природоохоронної діяльності та приро-докористування)	2
НЕ 2.1 (Семінар) Характеристика категорій земель за цільовим призначенням	2
НЕ 2.2 (Практична робота) Визначення розмірів плати за землю	2
НЕ 2.3 (Практична робота) Обчислення розміру шкоди, заподіяної територіям та об'єктам природно-заповідного фонду	2
НЕ 3.1 (Семінар) Види спеціального водокористування	2
НЕ 3.2 (Практична робота) Економічні збори за використання водних ресурсів	2
НЕ 3.3 (Практична робота) Розрахунок стягнень за збитки, спричинені порушенням водного законодавства	2
НЕ 4.1 (Семінар) Лісові ресурси України та перспективи їх використання	2
НЕ 4.2 (Практична робота) Визначення розмірів плати за користування лісовими ресурсами	1
НЕ 4.3 (Практична робота) Обчислення розміру шкоди (майнових стягнень), заподіяних лісовому господарству	1
НЕ 4.5 (Практична робота) Розрахунок стягнень за збитки, заподіяні рибному господарству	2
НЕ 4.6 (Практична робота) Розрахунок розміру стягнень за збитки, заподіяні незаконним добуванням (знищенням) дикої фауни	2
НЕ4.7 (Практична робота) Розрахунки зборів та платежів за забруднення атмосферного повітря	2
Всього годин	31

6. ТЕМАТИКА ІНДЗ

1. Принципи управління раціональним природокористуванням
2. Форми управління раціональним природокористуванням
3. Економічна оцінка природних ресурсів
4. Екологічний менеджмент
5. Екологічний аудит у в системі управління природоохоронною діяльністю
6. Екологічна експертиза
7. Моніторинг стану навколишнього середовища (екологічний моніторинг)
8. Екологічне (природоохоронне) районування
9. Вивчення основних положень Земельного Кодексу України
10. Планування землекористування в населених пунктах.
11. Світовий досвід управління земельними ресурсами.
12. Бонітування земель.
13. Економічна оцінка земель
14. Земельно-кадастрова термінологія.
15. Вивчення основних положень Водного Кодексу України
16. Економічний механізм регулювання раціонального використання і охорони водних ресурсів.
17. Стандартизація та нормування - основа гігієнічної безпеки вод
18. Водно-кадастрова термінологія.
19. Вивчення основних положень Лісового Кодексу України
20. Лісо-кадастрова термінологія.

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Питання до модуль контролю

1. Розкрийте сутність об'єкту та предмету ресурсного менеджменту.
2. Проаналізуйте сучасний стан використання земель в Україні.
3. Обґрунтуйте організаційно-методичні засади проведення державної експертизи та оцінки запасів корисних копалин.
4. Розкрийте сутність поняття “природокористування”.
5. Територіально-просторове планування землекористування.
6. Охарактеризуйте особливості державного контролю та нагляду за використанням та охороною мінеральних ресурсів.
7. Охарактеризуйте види, напрями і типи природокористування.
8. Розкрийте значення земельно-кадастрової інформації в плануванні землекористування.
9. Проаналізуйте особливості водних ресурсів України, як об'єкту управління.
10. Природні ресурси, як класифікатор регіонального розвитку і росту. Наведіть приклади.
11. Розкрийте основні аспекти планування землекористування в містах.
12. Обґрунтуйте принципи та методи управління водними ресурсами.
13. Обґрунтуйте необхідність врахування принципу стадійності, територіальної диференціації та принципу оптимальності в управлінні природними ресурсами.
14. Екологічний моніторинг землекористування та інформаційні системи.
15. Охарактеризуйте організаційно–територіальну структуру управління водними ресурсами в Україні.
16. Обґрунтуйте необхідність врахування принципу природно-господарської збалансованості території в управлінні природними ресурсами.
17. Розкрийте особливості атмосферного повітря, як об'єкту управління.
18. Законодавче забезпечення управління водними ресурсами.
19. Форми управління природокористуванням.
20. Розкрийте організаційні аспекти управління в галузі охорони атмосферного повітря.
21. Мета та завдання обліку водних ресурсів.
22. Розкрийте сутність методу планування в управлінні природними ресурсами. Наведіть приклади його застосування.
23. Законодавче забезпечення управління охороною атмосферного повітря.
24. Обґрунтуйте принципи та охарактеризуйте структуру ведення державного обліку водних ресурсів та державного водного кадастру.
25. Розкрийте сутність балансового методу в управлінні природними ресурсами. Наведіть приклади його застосування.
26. Стандартизація та нормування атмосферного повітря.
27. Контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів.
28. Розкрийте сутність нормативного методу в управлінні природними ресурсами. Наведіть приклади його застосування.
29. Економічний механізм забезпечення охорони та ефективного використання атмосферного повітря. Приклади застосування.
30. Моніторинг водних ресурсів.
31. Розкрийте сутність картографічного методу в управлінні природними ресурсами. Наведіть приклади його застосування.
32. Облік атмосферного повітря.
33. Проаналізуйте особливості лісових ресурсів України, як об'єкту управління.
34. Розкрийте сутність методу прогнозування в управлінні природними ресурсами. Наведіть приклади його застосування.
35. Контроль та моніторинг за охороною та використанням атмосферного повітря.
36. Обґрунтуйте принципи та охарактеризуйте методи управління лісовими ресурсами.
37. Розкрийте сутність основних специфічних методів управління природними ресурсами. Наведіть приклади їх застосування.
38. Проаналізуйте особливості мінеральних ресурсів України, як об'єкту управління.

39. Охарактеризуйте організаційно – територіальну структуру управління лісовими ресурсами в Україні.
40. Розкрийте особливості земельних ресурсів України, як об'єкту управління.
41. Організаційно–територіальна структура управління мінеральними ресурсами в Україні.
42. Законодавче забезпечення управління лісовими ресурсами в Україні.
43. Охарактеризуйте організаційні аспекти управління земельними ресурсами в Україні.
44. Законодавче забезпечення управління мінеральними ресурсами.
45. Регулювання використання лісових ресурсів України.
46. Законодавче забезпечення управління земельними ресурсами.
47. Охарактеризуйте особливості формування гірничих відносин в Україні.
48. Організація обліку лісових ресурсів, принципи та структура ведення державного лісового кадастру.
49. Земельна політика та її складові.
50. Розкрийте сутність поняття “державний фонд надр”, “державний фонд родовищ корисних копалин” та особливості їх формування.
51. Контроль та моніторинг лісових ресурсів.
52. Розкрийте сутність поняття “Земельний кадастр” та методичні положення його формування.
53. Мета, завдання та організація обліку мінеральних ресурсів.
54. Особливості фауністичних ресурсів України, як об'єкту управління.
55. Обґрунтуйте принципи та охарактеризуйте структуру ведення державного земельного кадастру.
56. Державний кадастр родовищ та проявів корисних копалин.
57. Організаційно–територіальна структура та принципи управління фауністичними ресурсами в Україні.
58. Правова база державного земельного кадастру та його організаційно-територіальна структура
59. Охарактеризуйте форми, типи та види користування надрами
60. Регулювання та облік фауністичних ресурсів.
61. Розкрийте зміст та необхідність проведення стандартизації у природокористуванні.
62. Охарактеризуйте систему стандартів з відходів.
63. Міжнародні і Європейські стандарти з якості і охорони навколишнього середовища.
64. Розкрийте зміст та необхідність проведення нормування у природокористуванні.
65. Охарактеризуйте систему стандартів з якості повітря.
66. Розвиток екологічної стандартизації в Україні.
67. Основні види нормативних документів і порядок їх розроблення.
68. Охарактеризуйте систему стандартів з якості води.
69. Обґрунтуйте як проводиться економічна оцінка природних факторів.
70. Проаналізуйте як проводяться платежі за відшкодування витрат на геологорозвідувальні роботи.
71. Міжнародні і Європейські стандарти з якості і охорони навколишнього середовища.
72. Розкрийте зміст та значення стандартів ISO.
73. Охарактеризуйте систему стандартів з якості ґрунту.
74. Охарактеризуйте особливості розвитку екологічної стандартизації в Україні.
75. Розкрийте зміст та необхідність державного управління в галузі охорони та відтворення природних ресурсів.
76. Охарактеризуйте органи спеціального поресурсного управління.
77. Охарактеризуйте органи спеціалізованого функціонального управління.
78. Охарактеризуйте органи спеціалізованого галузевого управління.

8. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ЗА ШКАЛОЮ ECTS ТА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ

Рейтингова оцінка у балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS		Критерії оцінок (умови заліків)
		Оцінка	Пояснення	
90-100	5 (відмінно)	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)	<i>“Відмінно”</i> – студент детально знає теоретичний матеріал та матеріал з семінарських занять, уміє давати визначення основних понять, розуміє сутність основних положень. На запитання викладача за програмою курсу відповідає не вагаючись. Опрацював теми для самостійного вивчення.
82-89	4 (добре)	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)	<i>“Дуже добре”</i> – студент знає теоретичний матеріал дисципліни «Ресурсний менеджмент», виконав семінарські та самостійні роботи, уміє пояснити сутність основних понять. Знання в межах навчальних програм, підручників, навчальних посібників. Здатний самостійно складати нові, більш ефективні алгоритми діяльності для вирішення типових задач і завдань.
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)	<i>“Добре”</i> – Все вище вказане виконує не повною мірою, однак знає теорію й практику. При відповідях на запитання інколи вагається, але знаходить вірні рішення. Опрацював теми для самостійного вивчення та семінарські роботи.
67-74	3 (задовільно)	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)	<i>“Задовільно”</i> – знає основні теоретичні положення, виконав більшу частину практичних і семінарських робіт. При повторенні матеріалу відразу працює якісніше. Відповідає на більшу частину запитань викладача. Опрацював теми для самостійного вивчення.
60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)	<i>“Достатньо”</i> – все вище вказане виконує не повною мірою, однак виконав більшу частину семінарських робіт та тем для самостійного опрацювання. На більшу частину запитань викладача відповідає.
35-59	2 (незадовільно)	FX	Незадовільно	<i>“Незадовільно (з можливістю повторного складання)”</i> – не виконані вимоги для оцінки “достатньо”, але студент виконує додаткові завдання в межах програми курсу.
1-34		F	Незадовільно (з обов’язковим повторним курсом)	<i>“Незадовільно з обов’язковим повторним курсом”</i> – не виконані вимоги на рівні “достатньо”, не виконані додаткові завдання.

9. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література до курсу:

1. Білявський Г.О., Бутченко А.І. Навроцький В.М. Основи екології: теорія і практика: Навч. посібник. – К.: Лібра, 2002. – 352 с.
2. Царенко, О.М. Основи екології та економіка природокористування: навчальний посібник / О.М. Царенко, О.О. Несветов, М.О. Гадацький. - 2-е вид., стереот. - Суми : Університетська книга, 2004. - 400 с.
3. Колотило, Д.М. Екологія і економіка: навчальний посібник / Мін-во освіти і науки України, Київський нац. економічний ун-т. - 2-е вид. доп. і перероб. - К. : КНЕУ, 2005. - 576 с.
4. Екологічні основи природокористування: навчальний посібник / Т.А. Сафранов. - 3-е вид., стереот. - Львів : Новий Світ-2000, 2006. - 248 с.
5. Глушкова, В.Г. Економіка природопользования: учебное пособие / В.Г. Глушкова, С. В. Макар. - М. : Гардарика, 2007. - 448 с.
6. Синяєва, Л.В. Екологічні проблеми України та шляхи їх вирішення / Л. В. Синяєва, Р. І. Олексенко, І. М. Плаксіна // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2007. - N 4. - С.12-15
7. Правдюк, Н.Л. Екологічний аудит як інструмент управління природокористуванням / Н.Л. Правдюк // Вісник Сумського національного аграрного університету. - 2007. - N 4. - С.299-304
8. Книш В. І. Щодо поняття правової охорони об'єктів тваринного світу / В. І. Книш // Форум права. – 2010. – № 1. – С. 153–158
9. Комар И.В. Рациональное использование природных ресурсов и ресурсные циклы. – М.: Наука, 1975. - 205с.
10. Кругул Ю. І. Правові основи державного управління економікою України: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2003. — 431 с.

Додаткова література до курсу:

1. Винокурова Н.Ф., Трушин В.В. Глобальная экология. – М.: Просвещение, 1998. – 270 с.
2. Злобін Ю.А. Кочубей Н.В. Загальна екологія. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 416 с.
3. Мельник Л.Г. Екологічна економіка: Підручник. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – 348 с.
4. Реймерс Н.Ф. Природопользование: Словарь-справочник. – М.: Мисль, 1990. – 637 с.
5. Хенс Л. Устойчивое развитие как вежа экономики природопользования // Экономика природопользования / Л.Хенс, Л.Г. Мельник, Э. Бун, Й. Кен, Й. Сейак и др.; Под ред. Л.Хенса, Л. Мельника, Э. Буна. – К.: Наукова думка, 1998. – С. 125-140.